

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Marso Presbytero Conf. Autissiodori In Gallia. Sylloge. De gestis,
cultu et translatione corporis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

DE S. MARSO PRESBYTERO CONF.

AUTISSIODORI IN GALLIA.

SYLLOGE.

De gestis, cultu et translatione corporis.

CIRCA FIN.
S. REC. III. AUT
INIT. IV.
Hic Sanctus,
variato non-
nihil nomine,

In hoc ipso Opere nostro ad diem 16 Maji illustrata sunt gesta S. Peregrini, episcopi Autissiodorensis in Gallia, qui a summo Pontifice ex urbe Roma eo missus apostolicos labores suos præclaro martyrio coronavit. Ex sociis quoque, qui cum eo illuc advenisse leguntur, unum dedimus, S. Corcodemum diaconum, die 4 ejusdem mensis Maji, alterumque S. Jovinianum lectorum die 4 ejusdem; alterum denique S. Marsum presbyterum hoc die 4 Octobris multa Martyrologia, vetusta ac recentiora, annuntiant, quamvis eorum aliqua eundem Marcum et Massum appellent. Ut ab Hieronymianis vulgo dictis ordiamur, in Lucensi Martyrologio, quod Franciscus Florentinus edidit, ad hunc diem, sed pro Auctario, sic legitur: Autissiodoro, depositio Massi presbyteri: in Gellonensi apud Acherium tom. XIII Spicilegii: Autissiodero, Marci. Marcum etiam vocari in veteri Franco-Gallia Hagiologio Labbei, et in Martyrologio Ms. S. Sabini de Levitania, observat laudatus Florentinus, eoque nomine ab aliis quoque vocari, infra videbimus. In Augustano apud nos tom. VI part. II Junii edito vitiosius appellatur Marusius. Verum tamen ejus nomen est Marsus.

annuntiatur
hodie in ca-
ris, non ta-
men in genu-
nis Adonis et
Usuardi,

2 Hinc rectius Corbeiese tom. IV Spicilegii Acheriani habet: Autissiodero, depositio sancti Marsi, presbyteri et confessoris. Consonat Richenoviense in præcitate tom. VI Junii vulgatum, Autissiodoro, inquit, depositio Marsi presbyteri. Nulla illius memoria existat in genuinis Martyrologiis Adonis et Usuardi. Invenit quidem illum in suo Adoniano apographo Mosander, sed pro auctario rejecit in Appendicem, quod et Rosweydeus noster secutus est. An id recte factum esset, in dubium vocare placuit Dominico Georgio in Adnotationibus ad suam editionis Martyrologium ejusdem sancti episcopi Viennensis, quod de Marso meminerint Hieronymiana apographa, quodque (ut ait) Adoniana apographa antiquiora Autissiodorensis ecclesie sanctos viros recensere soleant. Verum, si Ado illum memoraverit, cur præteritus est ab Usuardo, cui Ado sine ullo dubio præluxit? Attamen, ipso consentiente Georgio, de Marso silet genuinis Usuardus; sed agunt ejus Auctaria. Tantumdem de genuino Adone hic reponendum statue.

Martyrologiis
vetustis,

3 Inter vetusta Martyrologia, quæ laudatus Georgius Adoniano suo subjecit, Fuldense ad eundem hunc diem habet: Autissiodoro, depositio sancti Marsi presbyteri, qui cum beato Peregrino, episcopo et martyre, ad prædicandum verbum Dei, imperio Sixti Papæ, Galliam venit; Ottobonianum: Autissiodoro, nat. (id est, natalis) sancti Marsi, presbyteri; Vaticanum: Sancti Marsi conf. Accedunt auctaria Martyrologii Usuardi apud Sollierium nostrum relata, in quorum codice Rosweydeano eodem die legitur: Sancti Marsi presbyteri; in Centulensi: Autissiodoro, sancti Marsi, presbyteri confessoris; in Remensi SS. Timothei et Apollinaris: Autissiodori S. Marci, presbyteri et confessoris. Marcus etiam vocatur in editione Usuardi Lubeco-Coloniensi, quæ sic habet: Autissiodoro, depositio Marci, presbyteri et confessoris. Rectius in Grevenana dicitur: Autissiodoro, sancti Marsi, presbyteri et confessoris, natione Romani. Ut mitam plura, Marsum ipsum etiam appellat Rabanus; at Marcum collector nostri Florarii Ms. Sanctorum.

4 E recentioribus martyrologis Castellanus ad

diem pariter 4 Octobris illius memoriam celebrat in et recentiori-
Supplemento Martyrologii Universalis, Gallice in- bus.
quens: In territorio Autissiodorensi, S. Marsus, presbyter, cujus reliquiarum aliquid servant moniales sancti Juliani; nimirum Autissiodorenses, uti infra videbimus. Meminit quoque Martyrologium Parisiense inter Addenda et emendanda ad hunc diem Octobris, hoc modo: Autissiodori, sancti Marsi, presbyteri, qui cum beato Peregrino missus in Gallias, sedata post ejus martyrium persecutione, in pace quievit. Hactenus de martyrologis, qui S. Marsi ad hunc diem meminerunt; quos miror omnes usque adeo ignotos fuisse Gallicano martyrologio Andree Saussayo, ut eundem inter Sanctos Beatosque, quorum cum dies ignorentur, in aliorum tamen, quos in eodem Martyrologio suis locis memoraverat, Actis memoria existat, reponendum censuerit, remisso lectore ad elogium S. Peregrini, die 16 Maji datum.

5 Perperam quoque Petrus Galesinius in Martyrologio, et post hunc Philippus Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Marsum, tamquam simul cum S. Peregrino passum, eodem, quo hic colitur, die 16 Maji annuntiarunt; sed perperam, inquam, qui nec Marsus martyrium passus est, nec eodem die, quo S. Peregrinus illud subiit, obiisse scitur. Theodorus Rhay in Animabus illustribus Juliae, Clivæ etc., confessorum illum agnoscens, ad eundem tamen Maji diem ex Tabulis, ut inquit, Essendiensibus, annuntiat Essendia, ubi corpus honoratur. Verba accipe: Triumphat hodie Essendia S. Marsi reliquiis, ab Ottone, istius nominis tertio imperatore, isti loco donatis. Cui religiosissimo imperatori solenne fuit Divorum multorum ossa e tenebris in lucem magna pompa transferre, prout et S. Marsi hujus lipsana urnæ ex auro, tum subtilitate operis varietateque, tum gemmarum splendore visendæ, pie inseruit.

et in horum
aliquot nec
recte, nec suo
die

6 Hinc in Opere nostro ad præcitatam diem Maji uti etiam inter
relatus est inter Prætermisos, diciturque ibidem Prætermisos
(nescio, quo auctore) obiisse 8 Junii; sed additur: apud nos
Colitur ipse Essendia in Westphalia, quo corpus videre est.
translatum, vi Octobris. Citato die 8 Junii translationem, non obitum, Essendia coli, assertit laudatus Rhayus, sic rursus inquit: In perillustri Essen-
diensi ecclesia translatio S. Marsi confessoris, cujus corpus, aurea in hierotheca quiescens, publicæ subinde venerationi per annum exponitur. Laudantur autem hic Annal Per., forte Perarii, ut ex præmissis suspicor, sed mihi eo nomine ignoti. Ut sit, ad diem 8 dicti mensis Junii similiter memoratur in Opere nostro inter Prætermisos, ut ante factum fuerat, ad 6 Octobris dilatus. Ast utroque loco apud nos error in numero est ex facili lapsu; corrigendumque est ad iv Octobris pro ad vi Octobris, ut constat mihi ex nostris Ephemeridibus Mss. Sanctorum, de quibus hodie agendum est.

F

7 Hunc verum esse antiqui cultus ipsius diem, Autissiodori
discimus tum ex allegatis Martyrologiis, tum ex Bre- nunc colitur
viariis propriis ecclesie Autissiodorensis. E quinque 5 Octobris
enim, quæ præ manibus habeo, quatuor vetustiora hoc die 4 Octobris Officium S. Francisci Assisiatis consignant cum commemoratione S. Marci seu Marsi; ut hinc constet, cum tum temporis eodem, quo antiquis Martyrologiis inscriptus est, die in Autissiodorensi ecclesia cultum fuisse. At in quinto ejusdem ecclesie Breviario, anno 1756 Parisi edito, quodque anno 1725 præcesserat, Calendario, legitur ejusdem

ACTORE
C. S.

ejusdem Sancti memoria translata in diem posterum, seu 5 Octobris, Officio semiduplici deinceps celebranda sub titulo: S. Marci, primi Autissiodorensis ecclesiae presbyteri. Desumptum hoc Officium est ex Communi Presbyterorum, præter lectionem tertiam. Oratio, quæ ex Communi pariter legitur, hæc est: Domine Deus omnipotens, qui famulum tuum Marsum, ut sacerdotio tibi fungeretur, a populo segregasti, præsta, quæsumus, ut ejus exempla sectantes, genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis effici mereamur. Per Dominum etc.

Officio semiduplici, cujus lectio in recitatur.

8 Nunc lectionem accipe. Marsus presbyter, cum beato Peregrino missus in Gallias, Autissiodori Evangelio collaboravit. Sancto præsulī indivulsus comes adhæsit. Sedata post martyrium sancti Peregrini persecutione, multis perfunctus laboribus, in pace quievit die quarta Octobris. Corpus ejus in monte Autrico humatum fuit juxta sanctum Corcodomum, quem ipse, juvantibus sociis, sepelierat. Sequentibus seculis corporis ejus ossiculum in proximo sancti Juliani monasterio depositum fuit, et hactenus servatur. Pars vero major tempore Hugonis de Cabilone, Autissiodorensis episcopi, ab Othone tertio imperatore in Westphalia translata fuit, auro et gemmis inclusa, et celeberrimo nobilium virginum monasterio Essendiensi concessa circa annum Domini millesimum. Unde in vetustissimis ecclesiarum Germaniæ Calendariis beati Marsi memoria annotatur. Quæ post hæc sequuntur, spectant ad SS. Firmatum, Flaviam et Feliculam, de quibus eo die 5 Octobris ibidem fit commemoratio.

Cam S. Peregrino et sociis ad prædicandum Autissiodorensibus

9 Ista, quæ ferre sola de S. Marso novimus, partim accepta sunt ex Vita S. Peregrini, episcopi, ut dictum est, Autissiodorensis et martyris, Vitaque S. Germani, ejusdem sedis antistitis, scripta a Constantio presbytero. Quæ illarum prior in Opere nostro tom. III Maji, pag. 563 de S. Marso narrat, paucis accipe. Marsus a Sixto Papa ordinatus presbyter, una cum S. Peregrino episcopo, Corcodemo diacono, Joviano subdiacono, et Joviniano (fortasse alio) lectore, ad prædicandum Evangelium confirmandosque Christi fideles, in Gallias missus, Autricum, seu Autissiodorum advenit, verboque et opere magnam incolarum multitudinem ad Christum convertit. Post hæc Peregrinus, ejusdem novi gregis cura iisdem laboris sui sociis commendata, ad alium regionis locum, qui Interamus dicebatur, et in quo Jovis templum, aliorumque idolorum altaria frequentabantur, intrepide accessit, et martyrio meruit coronari. Consona habet Constantius in Vita S. Germani, in Opere nostro data ad 31 Julii, cap. 5 et 4; sed hic inter socios suos S. Corcodemus præter Marsum presbyterum etiam aliquem Alexandrum nominavit, quod hic leviter annotasse suffecerit.

missus a S. Sixto II est; vero hinc

10 Sixtus summus Pontifex, a quo laudati apostolici viri ex Italia in Gallias missi fuere, ex adjunctis dicendus est, ac passim creditur fuisse S. Sixtus II, qui S. Stephano, anno 257 per martyrium sublato, successus Pontificatum tenuit usque ad 6 Augusti anni sequentis, quo et ipse martyri palmam consecutus est. Ad alterutrum igitur annum illorum missio referenda est; ideoque Henschenius noster ad diem 16 Maji S. Peregrini necem, cujus annus ignoratur, solum sæculo III illigavit. Verum dominus Le Beuf, canonicus et succentor Autissiodorensis, in Monumentis historicis ecclesiasticis et civilibus Autissiodorensibus, de missione per S. Sixtum II facta consentiens, nihilominus scribit, opinionem receptissimam esse, S. Peregrinum in magna persecutione Diocletiana anno 305 aut 304 martyrium subisse; ex qua sententia consequenter observat, ejusdem inter Autissiodorenses apostolatam annos triginta excessisse, nisi ille in suo ab urbe Roma itinere multos annos ezegetit.

et ex loco Confessionis S. Mamertini dubium fit,

11 Hujus opinionis eas rationes allegat, quod nullus e Peregrini sociis, præter Jovinianum lectorem, martyr obisse legantur; quodque causa, ob quam alii socii eandem lauream non sint adepti,

fuerit subsecuta pax Ecclesiae, ac difficile sit, aliam D hic pacem intelligere ab ea, quam Constantinus Magnus concessit. Pro hisce lectorem remittit ad Conversionem S. Mamertini, ex eaque observat, saltem hanc opinionem Autissiodorensium fuisse tempore S. Germani, id est, sæculo quinto. Inserta est laudata Confessio Vitæ S. Germani, scripta per Constantium, in qua apud nos tom. VII Julii, pag. 209, num. 29 S. Corcodemus in quadam visione Mamertino interroganti sic respondisse narratur: Post martyrium beatissimi Peregrini, die tertio passionis ejus (non quidem eo tempore, id est, non tamen eodem anno) de seculo ad Dominum migravit.

12 Optaveramus quidem participes fieri passionis ego cum fratribus meis, sicut fueramus unius quoque bajulatores mandati; sed post non multum temporis imperator est ordinatus, doctrina Christiana refulgens, qui, persecutione remota, cunctas clausas ecclesias patefecit, et eis Catholicos prepositos ordinavit. Propterea non potuimus, quæ volumus (nempe martyrium) consequi. Fratres autem mei erant hi, Marsus presbyter, Alexander et Jovianus. Et sepultus sum in hoc loco ab iisdem fratribus meis. Ipsi autem, ut mihi divinitus revelatum est, confessores obierunt. Jovinianus vero lector, Deo procurante, martyrium consummavit.

Hactenus ibi. Porro imperator, qualis supra memoratur, certe alius fuisse non potuit, quam Constantinus Magnus, uti Boschius quoque noster ad eum textum annotat: ac prout, si isto Constantii, vel Confessionis. Mamertini loco omnino standum sit, dicendus est Corcodemus, qui S. Peregrino supervixit, ad sæculum quartum pertigisse, atque adeo etiam S. Marsus, qui Corcodemum sepelivit.

15 Dixi: Si isto Constantii vel Confessionis S. Mamertini loco omnino standum sit; nam tam serum S. Peregrini martyrium nec Actis ejus, quæ exstant, congruit, nec componi potest cum numero annorum qui in Historia episcoporum Autissiodorensium, a Labbeo tom. I Bibliothecæ Mss. edita, assignantur episcopis, qui S. Peregrinum inter sanctumque Germanum sedisse leguntur. Numerantur enim ibidem intermedii anni centum et quadraginta, quos si ab anno 505 inchoaveris, etiam sine ulla sedis vacatione, pervenies ad annum Christi 445, quo S. Germanus, non primum, sed tertium supra vigesimum in episcopatu suo agebat, ordinatus scilicet, ut constat, episcopus anno 418. Difficultatem hanc agnovit laudatus Le Beuf in S. Marcelliano, proximo Peregrini successore, quam ut amoliretur, suspicari voluit, Marcellianum electum fuisse ecclesiae Autissiodorensis episcopum ab eo tempore, quo Peregrinus detentus ab ethnicis fuit, hujusque captivitatem diu durasse, sic nempe, ut bona annorum pars, qui Marcelliani sedi adscribuntur, ad sæculum III, vivente adhuc, sed in carcere detento Peregrino, referenda sit; reliqua ad sæculum IV.

14 Credat eruditus lector, quod volet; at mihi tam insolens conjectura non satis plausibili ratione nixa videtur; mallemque ipsos annorum calculos in prædicta Historia episcoporum Autissiodorensium pro vitiosis habere. Ad hæc in ea sententia, quæ S. Peregrini martyrium anno 505 est sequenti illigat, ac nihilominus ejusdem missionem S. Sixto II tribuit, anni quadraginta quinque S. Peregrini Apostolatui Autissiodorensi, atque plures ejusdem sociorum, Corcodemi, Marsi, Alexandri et Joviani apostolicis laboribus assignandi erunt; raro sane exemplo, potuisse eos omnes simul tot annorum spatium, tot inter labores perdurare, atque interim a persecutorum ac Christiani nominis hostium manibus salvo vivere. Quam ob rem cum hinc non levis ratio appareat pro illorum obitu ad sæculum III referendo, inde vero pro opposito stet Constantii aut ipsius S. Mamertini auctoritas, tutius censui, S. Marsi mortem versus finem sæculi III, aut sequentis exordium statuendam esse; nisi quis maluerit pro Sixto II posteriorem summum Pontificem, a quo ille cum Peregrino ac sociis in Gallias missus fuerit, substituere.

13 Modo cetera Breviarii Autissiodorensis dicta expendamus.

utrum S. peregrinus sæculo III an IV passus sit,

ac prout utro S. Marsus, qui Peregrino supervixit,

in pace quieverit,

A
creditor se-
pultus fuisse
in monte
Autrico,

expandamus. Hujus concinnator potuit ex mox allegatis e Vita S. Germani verbis didicisse, S. Corcodemum a Marso et sociis in monte Autrico, vulgo Mont-Artre, apud Autissiodorum fuisse sepultum; sed in eadem Vita non dicitur Sanctus quoque Marsus in eodem loco juxta Corcodemum humatus fuisse. Imo vero ex ejusdem Vitæ numero 24 suspicari potius quis posset, S. Marsi sepulturam alibi fuisse. Etenim S. Corcodemum ibidem e sepulcro suo sic loquens inducitur: Me suis Deus excubiis non fraudat; quoniam sunt mecum fratres subdiaconi duo, id est, Alexander et Jovianus, nec non Jovinianus lector; quibus quidem verbis non aliud indicasse videtur, quam trium illorum corpora in eodem loco tunc quiescere. Si autem ibidem tunc etiam quieverit Marsus; cur hujus reliquias non meminit, qui presbyteratus Ordine quoque præcellerat? Verum hæc solum conjectura est ex adductis verbis formata; ac forte aliunde constitit Breviarium collectori de communi S. Marsi cum sociis in monte Autrico sepultura.

quod verisimile est, ali-
quæ reliquias
ejus sunt
apud Autis-
siodorum,

16 Attamen in Martyrologio Ms. Autissiodorensi, quod domini Bargede nomen præfert, exstatque in Museo nostro, in annuntiatione S. Marsi ad diem 4 Octobris expresse legere est, sed verbis Gallicis: Locus sepulturæ illius non indicatur. Verisimile est, eam fuisse in monte Autrico, secundum istius temporis usum; non tamen id certum est. Aliquas ejusdem Sancti reliquias, ut docet idem Breviarium, seruari in abbata S. Juliani, quæ virginum est apud Autissiodorum, pariter legitur in Ms. nostro de episcopis, abbatis etc. Autissiodorensibus, quod sub nomine Georgii Violæ laudare solemus, ibique pag. 447 merito observatum est, S. Marsum perperam vocari canonicum S. Juliani in inscriptione dictarum reliquiarum ejus, in membrana calamo exarata, isdemque reliquiis affixa, his verbis: De reliquiis sancti Marsi confessoris, quondam canonici ecclesiæ sancti Juliani.

sed potior sa-
cri corporis
pars Essen-
diam trans-
lata est

17 Paulo plura habemus de majori parte corporis illius, quam Breviarium auctor in Westphalam ad illustrissimum Essendiense Virginitium collegium translata fuisse, agnoscit. Est porro Essendia, vulgo Essen, quæ et Essena, Asindia, aliisque similibus vocabulis nota est, Germaniæ Oppidum in Westphalia ad Asniam fluvium, inter ducatus Clivensem et Montensem, et Marchiæ comitatum, quod cum adjacenti tractu suo paret celsissimæ principi suæ Essendiensi, nobilitum virginum canonicarum abbatis: abbata vero, seu prædictum illustrius Virginitium collegium, fundatorem suum venerat S. Alfridum, Hildesensem sæculo nono episcopum, de quo in Opere nostro actum est ad diem 15 Augusti. Præest illi hoc tempore celsissima princeps Christina Franciscæ Palatina-Sultzbachiensis, eique adjuncta, ut vocant, Coadjutrix est serenissima Carolina princeps regina Lotharingiæ et Barri, Augustissimi imperatoris Francisci I gloriosæ memoriæ et Caroli Lotharingiæ Barrique ducis, ac Belgii nostri pro Augustissima Imperatrice, Maria Teresia, Regina Apostolica, gubernatoris, soror dignissima.

versus finem
sæculi

18 Servari ibi hactenus sacrum Marsi corpus ac religiose honorari, mox ostendam, postquam de tempore et auctoribus translationis quædam præmisero. In hunc finem rogatus a me Pater Augustinus Aldenbruck, Societatis nostræ presbyter Coloniz Agrippinæ, scripsit Essendiam, unde a Reverendo admodum ac amplissimo domino Grassweg, ecclesiæ Essendiensis canonico et thesaurario, per humanum responsum tulit, sacrum illud pignus eo allatum esse a Mechtilde, hujus nominis II ejusdem loci abbatisa, filia Ottonis II imperatoris ex Theophania, imperatoris Constantinopolitani filia, cujus prælaturæ tempus statuit circa annum 998 sub Gregorio V, et Sylvestro II Pontificibus Romanis, ac imperatoribus Ottone III, et Henrico II. Eadem habet Dionysius Sammarthanus tom. III Galliz Christianæ col. 773 in catalogo abbatissarum parthenonis Essendiensis in Mechtilde, quam duodecimo loco reponit. Verba ejus subijcio.

19 Mechtildis II, Ottonis II, et Theophania, Con-
Octobris Tomus III.

stantinopolitani imperatoris filia, paren. gloriosissimis Augustis nata, præfuit Essendiensi ecclesiæ circa annum cxcviii sub Gregorio V et Sylvestro II Pontificibus, item Ottonis III et Henrico II imperatoribus. Hæc præter alia munera ecclesiam Asnidsensem ornavit reliquiis S. Marsi sacerdotis. Obiit Otto III anno Christi 1002, post quem proinde annum translatio ista differenda non est, si ex illius dono facta sit, ut in sæpe dicto Breviario legitur. Hugonis de Cabilonis, in eodem memorati episcopatum Autissiodorensis ab anno 999 usque ad 1059 perducit supra laudatus canonicus Le Beuf tom. I, ubi pag. 256 occasionem donationis S. Marsi corporis ab illo factæ Ottoni III insinuat, Gallice scribens, quæ reddo Latine: Unum e duobus illis ornamentis episcopalibus (de quibus præmiserat quædam) donatum ei (Hugoni episcopo) fuerat ab Ottonis imperatore, apud quem in magna erat æstimatione, et cui creditur misisse e sua diocesi reliquias, atque inter alias caput S. Justi. Translatio corporis S. Marsi facta in Germaniam ad id etiam tempus potest pertinere.

AUCTORE
C. S.
aut initio
sequentis a
Mechtilda
abbatissa

20 Itaque Otto III sacra ista lipsana acceperit ab amico suo Hugone episcopo Autissiodorensi, deditque sorori suæ Mechtildi deponenda in ecclesia Essendiensi, cui hæc præerat abbatisa. Quod si ita sit, ut omnino verisimile est, oportet, translationem illam contigisse, anno 999, qui fuit primus Hugonis, aut uno e tribus sequentibus, quorum postremus Ottoni III fuit emortualis. Hæc de anno; diem sive translationis, sive adventus Essendiam, seu denique illius annuæ in ecclesia Essendiensi memoriæ, signat Theodorus Rhayus in Animabus illustribus Juliz, Cliviz etc., 8 Junii, verbis supra num. 6 jam recitatis, ideoque non repetendis. At vero, nec hunc, nec ullum alium in totius anni circulo diem S. Marsi seu translationi seu alteri memoriæ in ecclesia Essendiensi peculiariter dicatum esse vel Officio ecclesiastico celebrari, admirans compellor credere, quia in Notitiis, quas de ejusdem Sancti apud Essendienses cultu petii et a laudato Reverendo admodum ac amplissimo domino Grassweg, ecclesiæ Essendiensis canonico et thesaurario, obtinui, nulla prorsus de hujusmodi cultu fit mentio. Quapropter isdem verbis subjungo, quæ de cultu ipsius apud Essendienses ex Notitiis continent.

ubi hodieque
in duabus
pretiosis the-
cis sercatur.

21 Sic habent: In primariis festivitibus ecclesiæ cultui publico exponitur sacrum (Marsi) caput, thecæ argenteæ affabre elaboratæ inclusum. Reliqua Sancti ossa, thecæ lignæ aureis laminis tectæ concredata, circumferuntur ad cultum in festo Corporis Christi. Utriusque lipsanthecæ formam assequitur proxime substrata, quamvis solummodo idealiter efformata. Tum subditur gemina illa forma, quarum ego solum unam chalcographo nostro ære imitandum dedi, et lectori hic exhibeo. Nam negabat idem chalcographus, alteram sat distincte expressam esse, ut eam sine errore imitari posset.

AUCTORE
C. S.

Nullum præterea verbum de cultu vel Officio faciunt istæ Notitiæ; ex quibus solum observo, cum in illis nihil prorsus dicatur de gemmis, quas thecæ aureæ addunt Autissiodorensis Breviarii auctor et Rhayus,

aut de alia, quæ non supersit, illos lipsanthea D loqui, aut eas huic esse exemplares. Dolemus, quod plura de apostolico isto Viro nesciamus.

DE SS. MARCO ET MARCIANO FRATRIBUS, ET SOCIIS MARTYRIBUS

C. B.

IN ÆGYPTO.

SYLLOGE.

ANNO CCXIV ET
ALIQVOT SEQ.
Sancti, qui
hodie pleris-
que Martyro-
logiis

Binos illustres pugiles, qui Ægyptum fuso pro Christo sanguine illustrarunt, Hieronymiana apud Florentinum Apographa breviter juxta ac diserte hodie ita annuntiant: In Ægypto Marci et Marciani. Sanctos hosce Martyres Romani parvi seu veteris auctor Fratres appellat, isque innumeram Sociorum martyrum multitudinem adjungit.

B Apud Ægyptum, inquit, Marci et Marciani fratrum, cumque eis innumeræ multitudinis. Ado, Usuardus, ceterique omnes, uno dumtaxat excepto Beda, martyrologi antiquiores, seu quos Classicos vocamus, hodie quoque Marcum et Marcianum celebrant. Verum bini ex illis, Rabanus scilicet et Wandelbertus. Hieronymianorum exemplo Socios martyres Sanctis non adjungunt. Amorum verba describo. Rabani, apud quem insuper Marcus et Marcianus fratrum nomine non veniunt, perperamque ex amanuensium, opinor, vitio seu oscitantia Marti et Mauriciani scribitur, hæc sunt: In Ægypto Marti et Mauriciani: Wandelberti vero; qui stylo ligato de more utitur, ista:

Marcus, Marcianusque suo implent munere quartum,
Germine, martyrio, natura et funere fratres.

classici, aliis-
que recentio-
ribus Fastis
sacris inscri-
buntur,

2 Quod jam ad Adonem, reliquosque martyrologos classicos, Usardum videlicet et Notkerum, pertinet, Ado quidem Romani parvi inhæret vestigiis, innumerosque una cum Marco et Marciano fratribus in Ægypto martyres, addito etiam vario, quo coronati sunt, martyrii genere, hodie ita commemorat: In Ægypto Sanctorum martyrum Marci et Marciani fratrum, et aliarum pene innumerabilium utriusque sexus atque omnis ætatis; quorum

C alii post verbera, alii post diversi generis horribiles cruciatus flammis traditi, alii in mare præcipitati, nonnulli capite cæsi, plurimi inedia consumpti, alii patibulis affixi, quidam etiam capite deorsum verso et pedibus in sublime sublatis, beatissimam martyrii coronam meruerunt; Usuardus autem et Notkerus, quod etiam de Romano hodierno aliisque non paucis Fastis sacris dicendum est, Adoni in substantia apprime consonant. Innumeros nimirum una cum Marco et Marciano martyres pariter celebrant, omniaque, quæ de horum martyrio verbis jam recitatis Ado suppeditat, compendio exhibent. At vero id minori elegantia Notkerus quam Usuardus præstat. Adhæc Notkerus Marcellianum pro Marciano scribit. Hinc mendis insimulatur a Baronio. At an merito? Id ego omnino indubitanter asseverare, idcirco non ausim, quod antiquissimum nostrum Epternacense Martyrologii Hieronymiani Apographum Marcellianum etiam pro Marciano substituat, ut forte alter e binis, quos hic damus, sanctis fratribus fuerit reipsa Marcellianus appellatus. Verum enim vero, ut res se habeat, Marcus et Marcellianus seu Marcianus fratres, de quibus hic tractamus, omni dubio procul diversi sunt a Marco et Marcelliano fratribus, de quibus in Opere nostro ad octavam decimam Junii jam actum est. Etenim, ut ceteras omittam distinctionis notas, hi Romæ, et quidem absque innumeris sociis martyribus; illi vero

in Ægypto, una cum innumera sociorum martyrum multitudine martyrio coronati sunt.

3 Atque ita quidem a binis istis sanctis fratribus forte homonymos, certissime esse diversos, habemus compertum. Inquiramus modo, quoniam hi sint, et unde una cum sociis martyribus fuerint primitus a martyrologis deprompti. Martyrii, quo Sancti nostri coronati sunt, descriptionem, seu potius elogium, quo hos supra exornat Ado, ex Historiæ Ecclesiasticæ Eusebii per Rufinum interpolate lib. viii, cap. 8, quo innumeros omnis ætatis et sexus Christianos, nota a Diocletiano persecutione, martyrium in Ægypto passos, Eusebius tradit, sanctus Viennensis martyrologus indubie deprompsit. Ul id palam fiat, dicti capitis verba huc transcribo. Sunt autem hæc:

In sua vero provincia apud Ægyptum (nota scilicet a Diocletiano in Christianos persecutione) innumerable alii non inferiori gloria tam viri quam feminae, sed et pueri et senes pro fide Domini nostri Jesu Christi præsentem vitam parvi pendentes futuræ gloriæ beatitudinem quaesivere. Quidam ex ipsis post verbera, post ungulas, post flagella aliosque diversi generis horribiles cruciatus flammis traditi sunt. Alii in mare præcipitati, nonnulli etiam capite cæsi, ita ut sponte cervices suas securibus darent, nonnulli inedia consumpti, alii patibulis affixi, in quibus quidam more perverso, capite deorsum presso, pedibus in sublimibus sublatis. Ita hactenus, quod dixi, Rufinianum Eusebii caput.

Confer nunc id cum Adoniano Sanctorum elogio supra huc transcripto, videbique, hoc ex illo esse certissime acceptum. Censui nimirum Ado, Sanctos nostros fratres martyres, eorumque Socios esse eosdem cum SS. Martyribus anonymis, quos Eusebius præmemorato Historiæ Ecclesiasticæ capite in Ægypto passos commemorat, hincque illud Marco et Marciano innumerisque Sociis martyribus, quos hodie a Romani parvi auctore celebrari viderat, primus omnium applicuit.

4 Adonem deinde secuti sunt Usuardus, Notkerus recentioresque una cum Romani hodierni reformato-ribus martyrologi non pauci, nec, quod sciam, ullus hactenus, qui applicationem illam improbarit, aut etiam dumtaxat vocarit in dubium, fuit inventus. Eandem idcirco et ego pariter admitto, nuncque in tempus, quo Sancti nostri consummarint martyrium, inquirō. Id ut præstem, quoniam eos, uti ex jam dictis consequitur, cum præfatis sanctis Eusebianis athletis facio eosdem, necesse dumtaxat est, ut, quo hi athletæ tempore pro fide, fuso sanguine, decertarint, discutiam. Diocletiani adversus Christianos persecutio anno 305, uti nunc, Lactantii de Mortibus persecutorum libro in lucem prolato, inter eruditos convenit, initium accepit. Jam vero, illa sæviante, martyrii palmam, prout e capitibus, laudatum octavam Historiæ Ecclesiasticæ Eusebianæ caput proxime antecedentibus, manifestum fit, memorati Eusebiani Athletæ, seu ex dictis Sancti nostri sunt adepti, ac proin indubie non citius, quam anno 305. At vero, inquires, an etiam non serius? Diocletianus tria ut minimum in Christianos emisit edicta. Ac primo quidem horum vi in solos episcopos, presbyteros, dia-

iidem sunt
cum Eusebi-
nis athletis,
in Ægypto
coronatis,

E

F

qui omnes
serius qui-
dem,

conos;